

ZAKON

O FINANSIJSKOM OBEZBEĐENJU

("Sl. glasnik RS", br. 44/2018)

I OSNOVNE ODREDBE

Predmet i cilj zakona

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi i način posebnog obezbeđenja izvršavanja finansijskih obaveza, na osnovu ugovora o finansijskom obezbeđenju koji zaključuju učesnici na finansijskom tržištu.

Cilj ovog zakona jeste ostvarivanje i unapređivanje pravne sigurnosti i efikasnosti u izvršavanju obaveza na finansijskom tržištu, radi očuvanja i jačanja stabilnosti finansijskog sistema.

Ugovor o finansijskom obezbeđenju

Član 2

Ugovorom o finansijskom obezbeđenju obavezuje se davalac obezbeđenja da, radi obezbeđenja izvršenja svoje ili tuđe finansijske obaveze, prenese sredstvo obezbeđenja primaocu obezbeđenja ili da na tom sredstvu ustanovi založno pravo u korist primaoca obezbeđenja, a primalac obezbeđenja obavezuje se da, u skladu s tim ugovorom, primljena ili ekvivalentna sredstva obezbeđenja vrati davaocu obezbeđenja po izvršenju finansijske obaveze, odnosno istovremeno s tim izvršenjem.

Davalac obezbeđenja, na osnovu ugovora o finansijskom obezbeđenju kojim se prenosi sredstvo obezbeđenja, primaocu obezbeđenja:

- 1) prenosi pravo svojine na novčanim sredstvima ili finansijskim instrumentima koji su sredstvo obezbeđenja;
- 2) prenosi potraživanje koje je sredstvo obezbeđenja.

Ugovor iz stava 2. ovog člana uključuje i repo/reverzni repo ugovor o kupovini/prodaji finansijskih instrumenata.

Ako je na osnovu ugovora o finansijskom obezbeđenju preneto sredstvo obezbeđenja - primalac obezbeđenja, ako nije drukčije ugovoreno, ima pravo da koristi novčana sredstva i finansijske instrumente koji čine sredstvo obezbeđenja i da njima raspolaže, uključujući pravo na njihovo otuđenje.

Ako je na osnovu ugovora o finansijskom obezbeđenju primalac obezbeđenja stekao založno pravo na sredstvu obezbeđenja, davalac obezbeđenja zadržava pravo svojine na tom sredstvu, odnosno ostaje imalac potraživanja koje je sredstvo obezbeđenja.

Ugovorom o finansijskom obezbeđenju mogu se utvrditi procedure za određivanje vrednosti sredstava obezbeđenja i/ili finansijske obaveze.

Način zaključenja i forma ugovora o finansijskom obezbeđenju

Član 3

Ugovor o finansijskom obezbeđenju može biti poseban ugovor ili sastavni deo okvirnog ili drugog ugovora, odnosno opštih uslova poslovanja.

Ugovor o finansijskom obezbeđenju zaključuje se u pismenoj ili elektronskoj formi, odnosno na trajnom nosaču podataka koji omogućava čuvanje i reprodukovanje izvornih podataka u neizmenjenom obliku (u daljem tekstu: pismena forma).

Subjekti ugovora o finansijskom obezbeđenju

Član 4

Odredbe ovog zakona primenjuju se na ugovor o finansijskom obezbeđenju čije ugovorne strane - davalac obezbeđenja i primalac obezbeđenja - pripadaju sledećim kategorijama subjekata:

- 1) Republika Srbija, autonomna pokrajina, jedinica lokalne samouprave, organ javne vlasti, uključujući javnopravno telo i organizaciju u čijoj su nadležnosti poslovi u vezi sa upravljanjem javnim dugom i/ili vođenjem računa korisnika javnih sredstava, kao i Fond za razvoj Republike Srbije i Agencija za osiguranje i finansiranje izvoza Republike Srbije;
- 2) Narodna banka Srbije;
- 3) finansijska institucija sa sedištem u Republici Srbiji nad čijim poslovanjem vrši nadzor nadležni organ, uključujući banku, društvo za osiguranje, brokersko-dilersko društvo, društvo za upravljanje investicionim fondom, investicioni fond, društvo za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondom, instituciju elektronskog novca, platnu instituciju, javnog poštanskog operatora u vezi s finansijskim uslugama koje pruža, društvo koje obavlja poslove faktoringa i društvo koje obavlja poslove davaoca finansijskog lizinga;
- 4) učesnik u platnom sistemu i sistemu za poravnanje hartija od vrednosti sa sedištem u Republici Srbiji - uključujući Centralni registar, depo i kliring hartija od vrednosti, centralnog tržišnog učesnika, agenta za poravnanje, klirinšku kuću i operatora ovog sistema - koji obavlja poslove u skladu sa zakonom kojim se uređuju platne usluge, odnosno zakonom kojim se uređuje tržište kapitala;
- 5) Evropska unija, država članica Evropske unije, treća država, kao i organ javne vlasti u tim državama, uključujući javnopravno telo i organizaciju u čijoj su nadležnosti poslovi u vezi sa upravljanjem javnim dugom ili intervencijama u vezi s tim upravljanjem; i/ili vođenjem računa korisnika, osim subjekata za čije obaveze jemči država, a koji ne pripadaju kategorijama subjekata iz tač. 6), 8), 9) i 10) ovog stava;
- 6) Evropska centralna banka i druge centralne banke;
- 7) Međunarodni monetarni fond, Banka za međunarodna poravnanja, Evropska investiciona banka i međunarodne razvojne banke kojima se, prema propisu Narodne banke Srbije kojim se uređuje adekvatnost kapitala banke, dodeljuje najniži ponder kreditnog rizika;

8) finansijska institucija u smislu propisa Evropske unije nad čijim poslovanjem vrši nadzor nadležni organ, uključujući kreditnu instituciju, investiciono društvo čija je delatnost pružanje jedne ili više investicionih usluga, finansijsku instituciju u smislu propisa Evropske unije kojima se uređuju kreditne institucije, instituciju sa sedištem u državi članici Evropske unije koja obavlja poslove kreditne institucije a na koju se ne primenjuju propisi Evropske unije kojima se uređuju kreditne institucije, kao i instituciju sa sličnim položajem u trećoj državi, društvo za osiguranje, instituciju kolektivnog investiranja u prenosive hartije od vrednosti i društvo za upravljanje institucijama kolektivnog investiranja u prenosive hartije od vrednosti;

9) centralni tržišni učesnik, agent za poravnanje i klirinška kuća u smislu propisa Evropske unije kojima se uređuje konačnost poravnanja u platnim sistemima i sistemima za poravnanje hartija od vrednosti, uključujući instituciju koja obavlja srodne poslove na tržištu fjučersa, opcija i drugih finansijskih derivata u skladu s propisima države članice;

10) pravno lice koje kao zastupnik ili na drugi način deluje u ime i/ili za račun subjekata iz tač. 1) do 9) ovog stava ili imaoca dužničkih hartija od vrednosti ili drugih prenosivih sekjuritizovanih instrumenata duga koje su izdala ta lica.

Država članica Evropske unije u smislu ovog člana je i država potpisnica Ugovora o Evropskom ekonomskom prostoru.

Treća država u smislu ovog člana jeste strana država koja nije država članica Evropske unije, niti država potpisnica Ugovora o Evropskom ekonomskom prostoru.

Finansijska obaveza

Član 5

Finansijska obaveza je obaveza čije je izvršenje obezbeđeno ugovorom o finansijskom obezbeđenju a po osnovu koje poverilac ima pravo na novčano namirenje i/ili pravo da mu se predaju, odnosno prenesu finansijski instrumenti.

Finansijska obaveza može biti sadašnja ili buduća, uslovna ili bezuslovna, stalna ili povremena, određiva po vrsti i/ili klasi, kao i druga finansijska obaveza koja proizlazi iz ugovora, u skladu sa zakonom.

Finansijska obaveza može glasiti na dinare ili na stranu valutu.

II SREDSTVA OBEZBEĐENJA

Vrste sredstava obezbeđenja

Član 6

Sredstva obezbeđenja, u smislu ovog zakona, mogu biti:

- 1) novčana sredstva;
- 2) finansijski instrumenti;
- 3) kreditna potraživanja.

Prihodi i drugi prilivi koji proističu iz sredstava obezbeđenja pripadaju primaocu obezbeđenja, ako ugovorom o finansijskom obezbeđenju nije drukčije utvrđeno.

Sticanje, odnosno prenos novčanih sredstava, finansijskih instrumenata i kreditnih potraživanja koji su sredstva obezbeđenja u smislu ovog zakona između rezidenata i/ili nerezidenata - subjekata iz člana 4. ovog zakona, kao i ustanovljavanje založnog prava na tim sredstvima, vrši se u skladu sa ograničenjima utvrđenim propisima kojima se uređuje devizno poslovanje.

Na izveštavanje o poslovima s finansijskim derivatima koji se, u skladu s propisima kojima se uređuje devizno poslovanje, zaključuju između rezidenata i/ili nerezidenata - subjekata iz člana 4. ovog zakona, uz koje su data sredstva obezbeđenja u smislu ovog zakona - primenjuju se odredbe propisa Narodne banke Srbije kojim se uređuje obavljanje poslova s finansijskim derivatima.

Novčana sredstva

Član 7

Novčana sredstva, kao sredstvo obezbeđenja, jesu dinarska ili devizna sredstva na depozitnom, platnom ili drugom određenom novčanom računu.

Novčana sredstva iz stava 1. ovog člana ne odnose se na gotov novac.

Finansijski instrumenti

Član 8

Finansijski instrumenti, kao sredstvo obezbeđenja, jesu hartije od vrednosti, instrumenti tržišta novca i drugi finansijski instrumenti u smislu zakona kojim se uređuje tržište kapitala.

Finansijski instrumenti iz stava 1. ovog člana koji se izdaju u Republici Srbiji mogu biti isključivo u dematerijalizovanom obliku u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište kapitala, a strani finansijski instrumenti iz tog stava moraju biti evidentirani u odgovarajućem registru ili na računu tih instrumenata i slobodno prenosivi, odnosno moraju biti instrumenti kojima se može trgovati.

Finansijski instrumenti iz stava 1. ovog člana ne mogu biti sopstvene akcije davaoca obezbeđenja.

Vrednost finansijskih instrumenata kao sredstava obezbeđenja utvrđuje se prema njihovoj tržišnoj vrednosti, ako ugovorom o finansijskom obezbeđenju nije drukčije utvrđeno.

Kada su finansijski instrumenti sredstvo obezbeđenja u smislu ovog zakona, na ugovore o finansijskom obezbeđenju primenjuje se pravo države u kojoj se nalazi sedište ovlašćene institucije koja vodi registar ovih instrumenata, odnosno račun na kome su registrovani ti instrumenti, a po pitanjima koja se odnose na sledeće:

- 1) vrstu i pravnu prirodu finansijskih instrumenata i prava iz tih instrumenata;
- 2) zahteve u vezi sa zaključivanjem ugovora o finansijskom obezbeđenju i davanjem finansijskih instrumenata kao sredstava obezbeđenja;
- 3) utvrđivanje prava prema trećim licima u odnosu na finansijske instrumente;
- 4) postupke namirenja potraživanja i netiranja po nastupanju uslova za realizaciju finansijskih instrumenata kao sredstava obezbeđenja.

Kreditna potraživanja

Član 9

Kreditna potraživanja, kao sredstvo obezbeđenja, jesu novčana potraživanja iz ugovora o kreditu koji odobrava banka ili drugo lice koje, u skladu sa zakonom, može odobravati kredite.

Pod kreditnim potraživanjima iz stava 1. ovog člana podrazumevaju se i novčana potraživanja iz ugovora o kreditu koji odobrava kreditna institucija ili druga institucija koja obavlja poslove kreditne institucije iz člana 4. stav 1. tačka 8) ovog zakona.

Samo subjekti iz stava 1. ovog člana mogu kao sredstvo obezbeđenja ugovarati, prenositi i sticati kreditna potraživanja kod kojih je dužnik fizičko lice, u skladu sa ograničenjima koja su utvrđena zakonom kojim se uređuje zaštita korisnika finansijskih usluga.

Banka može, kao sredstvo obezbeđenja, ugovarati i prenositi novčana potraživanja prema pravnom licu iz ugovora o kreditu, u skladu sa ograničenjima utvrđenim zakonom i propisima Narodne banke Srbije kojima se uređuje upravljanje rizicima u banci.

Kreditno potraživanje može biti sredstvo obezbeđenja ako je dužnik po kreditnom potraživanju, pri zaključenju ugovora o kreditu ili naknadno, učinio sledeće:

1) dao saglasnost za prenos i obradu samo onih podataka koji su primaocu obezbeđenja neophodni radi realizacije tog sredstva obezbeđenja a koji se u skladu sa zakonom smatraju bankarskom ili drugom tajnom;

2) dao izjavu da neće izvršiti prebijanje svog potraživanja prema poveriocu s kreditnim potraživanjem poverioca koje je dato kao finansijsko obezbeđenje, dok traje to obezbeđenje.

Pravo davaoca obezbeđenja na prilive koji proističu iz kreditnih potraživanja koja su data kao sredstvo obezbeđenja ne utiče na prava primaoca obezbeđenja po osnovu tog obezbeđenja utvrđena ugovorom o finansijskom obezbeđenju.

Ekvivalentna sredstva obezbeđenja

Član 10

Ekvivalentna sredstva obezbeđenja su:

1) kod novčanih sredstava - novčana sredstva u istom iznosu i istoj valuti;

2) kod finansijskih instrumenata - finansijski instrumenti istog izdavaoca koji čine deo iste emisije ili klase finansijskog instrumenta, iste su nominalne vrednosti, iste valute i istih drugih osnovnih elemenata kao prvobitno data sredstva obezbeđenja, ili druga sredstva obezbeđenja ako je to utvrđeno ugovorom o finansijskom obezbeđenju.

Na ekvivalentna sredstva obezbeđenja, odnosno na ostvarivanje prava i izvršavanje obaveza po osnovu tih sredstava obezbeđenja - primenjuju se odredbe ugovora o finansijskom obezbeđenju koje se odnose na prvobitno data sredstva obezbeđenja.

III DAVANJE, KORIŠĆENJE I PROMENA SREDSTAVA OBEZBEĐENJA

Davanje sredstava obezbeđenja

Član 11

Odredbe ovog zakona primenjuju se samo na ugovore o finansijskom obezbeđenju kod kojih su primaocu obezbeđenja data sredstva obezbeđenja, odnosno kod kojih su primalac obezbeđenja, njegov zastupnik ili drugo lice koje deluje u njegovo ime i/ili za njegov račun, na osnovu prenetih sredstava obezbeđenja ili ustanovljenog založnog prava, stekli državinu ili kontrolu nad sredstvom obezbeđenja (u daljem tekstu: davanje sredstava obezbeđenja), o čemu se može obezbediti odgovarajući dokaz u pismenoj formi (u daljem tekstu: pismeni dokaz).

Primalac obezbeđenja stiče sredstvo obezbeđenja, odnosno založno pravo na sredstvu obezbeđenja u trenutku kad mu je to sredstvo obezbeđenja dato.

Pismeni dokaz o davanju sredstva obezbeđenja smatra se odgovarajućim ako se na osnovu njega može jasno utvrditi da je sredstvo obezbeđenja dato u skladu sa ugovorom o finansijskom obezbeđenju.

Radi utvrđivanja da je sredstvo obezbeđenja dato, dovoljno je pružiti pismeni dokaz o sledećem:

- 1) da su novčana sredstva odobrena i/ili evidentirana na određenom novčanom računu - ako se kao sredstvo obezbeđenja daju novčana sredstva;
- 2) da su finansijski instrumenti preneti na određeni račun finansijskih instrumenata, odnosno da je upisano založno pravo na finansijskom instrumentu u korist primaoca obezbeđenja - ako se kao sredstvo obezbeđenja daju finansijski instrumenti;
- 3) da je primaocu obezbeđenja, uz ugovor o finansijskom obezbeđenju, dostavljen spisak kreditnih potraživanja koji obavezno sadrži podatke o dužniku tog potraživanja, iznosu kreditnog potraživanja (glavnica, kamata i naknade) i datumu davanja saglasnosti i izjave iz člana 9. stav 5. ovog zakona - ako se kao sredstvo obezbeđenja daju kreditna potraživanja.

Smatra se da je kreditno potraživanje kao sredstvo obezbeđenja dato i kad dužnik i/ili treće lice nisu obavesteni o prenosu tog potraživanja, s tim da se dužnik koji je obavezu po osnovu ovog potraživanja izvršio davaocu obezbeđenja - oslobađa te obaveze ako za taj prenos nije znao.

Centralni registar, depo i kliring hartija od vrednosti propisuje bliže uslove i način evidentiranja prenosa finansijskih instrumenata, odnosno upisa založnog prava na finansijskom instrumentu kao sredstava obezbeđenja po osnovu ugovora o finansijskom obezbeđenju.

Narodna banka Srbije može propisati bliže uslove i način evidentiranja prenosa novčanih sredstava i kreditnih potraživanja kao sredstava obezbeđenja po osnovu ugovora o finansijskom obezbeđenju.

Pravo korišćenja i raspolaganja založenim sredstvima obezbeđenja

Član 12

Ugovorom o finansijskom obezbeđenju može se utvrditi da primalac obezbeđenja ima pravo korišćenja sredstva obezbeđenja na kome je upisano njegovo založno pravo (u daljem tekstu: založeno sredstvo obezbeđenja) i/ili raspolaganja založenim sredstvom obezbeđenja.

Obim i sadržina prava korišćenja i raspolaganja iz stava 1. ovog člana uređuju se ugovorom o finansijskom obezbeđenju, a ta prava mogu biti jednaka pravima koja bi primalac obezbeđenja imao da je vlasnik tog sredstva obezbeđenja.

Ako primalac obezbeđenja koristi založeno sredstvo obezbeđenja i/ili raspolaže njime, dužan je da:

1) najkasnije na dan dospeća finansijske obaveze vrati, odnosno prenese ista ili ekvivalentna sredstva obezbeđenja davaocu obezbeđenja, u skladu sa ugovorom o finansijskom obezbeđenju; i/ili

2) na dan dospeća finansijske obaveze, ako je to utvrđeno ugovorom o finansijskom obezbeđenju, izvrši prebijanje vrednosti sredstava obezbeđenja s finansijskom obavezom, odnosno tu vrednost primeni na izvršenje finansijske obaveze.

Ako primalac obezbeđenja, u skladu sa st. 1. i 2. ovog člana, otuđi založeno sredstvo obezbeđenja - založno pravo primaoca obezbeđenja na tom sredstvu obezbeđenja prestaje da postoji, a treće lice stiče to sredstvo bez tereta.

Pravo korišćenja i raspolaganja iz ovog člana prestaje izvršenjem finansijske obaveze ili namirenjem iz sredstva obezbeđenja izvršenim u skladu s čl. 15. i 16. ovog zakona ili netiranjem potraživanja i obaveza izvršenim u skladu s članom 17. ovog zakona.

Primalac obezbeđenja dužan je da pri korišćenju založenog sredstva obezbeđenja i raspolaganju njime postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka), uzimajući u obzir tržišne okolnosti.

Primalac obezbeđenja kod zaloge kreditnog potraživanja nema prava iz ovog člana.

Promena sredstava obezbeđenja

Član 13

Ugovorom o finansijskom obezbeđenju može se utvrditi promena sredstava obezbeđenja, i to:

1) obaveza davaoca obezbeđenja da pruži, tj. da dâ dodatna sredstva obezbeđenja ako se smanji vrednost sredstava obezbeđenja u odnosu na finansijsku obavezu;

2) pravo davaoca obezbeđenja da povuče deo sredstva obezbeđenja ako se poveća vrednost sredstava obezbeđenja u odnosu na finansijsku obavezu;

3) pravo davaoca obezbeđenja da zameni dato sredstvo obezbeđenja drugim sredstvom obezbeđenja najmanje iste vrednosti.

Ako u skladu sa stavom 1. tačka 3) ovog člana vrši zamenu sredstava obezbeđenja, davalac obezbeđenja dužan je da nova sredstva obezbeđenja pruži, tj. da ih da primaocu obezbeđenja najkasnije u trenutku povlačenja, odnosno zamene ranije datih sredstava obezbeđenja.

Na nova, odnosno dodatna sredstva obezbeđenja primenjuju se odredbe ugovora o finansijskom obezbeđenju koje se odnose na prvobitno data sredstva obezbeđenja.

Pravo davaoca obezbeđenja na povlačenje, odnosno zamenu datih sredstava obezbeđenja ne utiče na prava primaoca obezbeđenja po osnovu sredstva obezbeđenja utvrđena ugovorom o finansijskom obezbeđenju.

IV REALIZACIJA SREDSTAVA OBEZBEĐENJA

Uslovi za realizaciju sredstva obezbeđenja (eng. *enforcement event*)

Član 14

Uslovi za realizaciju sredstva obezbeđenja jesu neizvršenje dospelih finansijskih obaveza ili drugi sličan događaj ili okolnost koja se odnosi na jednu od ugovornih strana a koji su predviđeni ugovorom o finansijskom obezbeđenju i po čijem nastupanju:

- 1) primalac obezbeđenja stiče pravo da svoje potraživanje namiri vansudskim putem iz sredstva obezbeđenja u skladu s čl. 15. i 16. ovog zakona; i/ili
- 2) vrši se netiranje potraživanja i obaveza između davaoca obezbeđenja i primaoca obezbeđenja u skladu s članom 17. ovog zakona.

Realizacija sredstava obezbeđenja vrši se na način utvrđen ugovorom o finansijskom obezbeđenju, u skladu s čl. 15. do 17. ovog zakona.

Realizacija sredstva obezbeđenja, ako drukčije nije utvrđeno ugovorom o finansijskom obezbeđenju, izvršava se na sledeći način:

- 1) bez dostavljanja prethodnog obaveštenja, odnosno upozorenja o nameri realizacije sredstava obezbeđenja, bilo davaocu obezbeđenja, bilo dužniku po finansijskoj obavezi (ako to nije isto lice kao davalac obezbeđenja);
- 2) bez saglasnosti ili odluke suda, organa javne vlasti ili bilo kog drugog lica;
- 3) bez javne prodaje ili bilo kog drugog propisanog načina realizacije;
- 4) bez utvrđivanja posebnog roka koji mora proteći od nastupanja uslova za realizaciju sredstava obezbeđenja do te realizacije.

Na realizaciju sredstava obezbeđenja ne utiče pokretanje/otvaranje postupka stečaja, likvidacije ili primena mere reorganizacije nad davaocem ili primaocem obezbeđenja, niti bilo koja odluka ili saglasnost nadležnog organa u tom postupku može biti prethodni ili naknadni uslov za realizaciju sredstava obezbeđenja.

Novčana sredstva i finansijski instrumenti na kojima je ustanovljeno založno pravo u skladu sa ovim zakonom - izuzeta su od izvršenja u smislu zakona kojim se uređuje izvršenje i obezbeđenje.

Namirenje potraživanja iz založenih sredstava obezbeđenja

Član 15

Po nastupanju uslova za realizaciju sredstava obezbeđenja u skladu s članom 14. ovog zakona, primalac obezbeđenja nema više obavezu da davaocu obezbeđenja vrati primljena ili ekvivalentna sredstva obezbeđenja, već svoje potraživanje može namiriti iz založenih sredstava obezbeđenja, na sledeći način:

- 1) neposrednim namirenjem iz novčanih sredstava koja su sredstvo obezbeđenja, tako što vrednost novčanih sredstava prebije s finansijskom obavezom, odnosno tu vrednost primeni na izvršenje finansijske obaveze;
- 2) prodajom ili prisvajanjem, tj. zadržavanjem u svojinu finansijskog instrumenta koji je sredstvo obezbeđenja (primalac obezbeđenja stiče pravo svojine nad finansijskim instrumentom);
- 3) prodajom ili prisvajanjem, tj. zadržavanjem kreditnog potraživanja koje je sredstvo obezbeđenja (primalac obezbeđenja postaje imalac tog potraživanja).

Primalac obezbeđenja namiruje se prodajom založenog sredstva obezbeđenja tako što vrednost novčanih sredstava ostvarenih prodajom sredstva obezbeđenja prebije s finansijskom obavezom, odnosno tu vrednost primeni na izvršenje finansijske obaveze.

Primalac obezbeđenja namiruje se prisvajanjem založenog sredstva obezbeđenja - sticanjem prava svojine na finansijskom instrumentu, odnosno sticanjem kreditnog potraživanja tako što vrednost prisvojenog sredstva obezbeđenja prebije s finansijskom obavezom, odnosno tu vrednost primeni na izvršenje finansijske obaveze.

Prisvajanje založenog sredstva obezbeđenja moguće je samo ako su primalac i davalac obezbeđenja izričito ugovorili to prisvajanje, kao i način utvrđivanja vrednosti sredstava obezbeđenja u tom slučaju.

Primalac obezbeđenja dužan je da eventualni višak vrednosti založenih sredstava obezbeđenja preostao nakon namirenja potraživanja bez odlaganja vrati davaocu obezbeđenja. U suprotnom, dužan je da davaocu obezbeđenja plati propisanu zateznu kamatu za period od dana namirenja do dana vraćanja viška vrednosti.

Primalac obezbeđenja dužan je da, najkasnije narednog dana od dana namirenja potraživanja iz sredstava obezbeđenja, davaocu obezbeđenja i, ako to nije isto lice, dužniku po finansijskoj obavezi - dostavi obaveštenje o namirenju potraživanja, koje obavezno sadrži podatak o iznosu tog namirenja i podatak o eventualnom višku vrednosti iz stava 5. ovog člana.

Primalac obezbeđenja dužan je da pri namirenju potraživanja, odnosno utvrđivanju vrednosti sredstva obezbeđenja i izračunavanju finansijske obaveze postupa s pažnjom dobrog stručnjaka, uzimajući u obzir tržišne okolnosti.

Namirenje potraživanja iz stečenih sredstava obezbeđenja

Član 16

Ako je stekao sredstvo obezbeđenja u skladu sa ugovorom o finansijskom obezbeđenju iz člana 2. stav 2. ovog zakona - primalac obezbeđenja po nastupanju uslova za realizaciju sredstava obezbeđenja u skladu s članom 14. ovog zakona nema više obavezu da davaocu obezbeđenja vrati primljena ili ekvivalentna sredstva obezbeđenja, već svoje potraživanje može namiriti iz stečenih sredstava obezbeđenja.

Na namirenje potraživanja primaoca obezbeđenja u slučaju stečenih sredstava obezbeđenja shodno se primenjuju odredbe o namirenju potraživanja iz založenih sredstava obezbeđenja iz člana 15. st. 3. do 7. ovog zakona.

Netiranje po osnovu prevremenog dospeća ili prestanka obaveza (eng. *close-out netting*)

Član 17

Ugovorom o finansijskom obezbeđenju može se utvrditi da se, po nastupanju uslova za realizaciju sredstava obezbeđenja u skladu s članom 14. ovog zakona, automatski ili na zahtev ugovorne strane, preduzima sledeće:

1) međusobne obaveze po osnovu jednog ili više ugovora o finansijskom obezbeđenju smatraju se dospelim i izražavaju se kao novčane obaveze ili prestaju i zamenjuju se novim novčanim obavezama, u skladu s njihovom procenjenom tekućom vrednošću, odnosno vrednošću koja je utvrđena na način iz ugovora o finansijskom obezbeđenju; i/ili

2) vrši se netiranje (prebijanje) međusobnih potraživanja i obaveza po osnovu jednog ili više ugovora o finansijskom obezbeđenju, tako da je ugovorna strana koja duguje veći iznos dužna da plati razliku u iznosu potraživanja (neto iznos).

Utvrđivanje vrednosti sredstva obezbeđenja i izračunavanje finansijskih obaveza u slučaju iz stava 1. ovog člana vrši se s pažnjom dobrog stručnjaka, uzimajući u obzir tržišne okolnosti.

Na namirenje potraživanja netiranjem iz ovog člana - shodno se primenjuju odredbe o namirenju potraživanja iz založenih sredstava obezbeđenja iz člana 15. st. 5. i 6. ovog zakona.

V PRIMENA DRUGIH PROPISA NA UGOVOR O FINANSIJSKOM OBEZBEĐENJU

Zaštita ugovora o finansijskom obezbeđenju u slučaju stečaja, likvidacije i primene mera reorganizacije

Član 18

Prava i obaveze iz ugovora o finansijskom obezbeđenju, uključujući davanje, sticanje, promenu i realizaciju sredstva obezbeđenja, izvršavaju se nesmetano, bez obzira na pokretanje/otvaranje i sprovođenje postupka stečaja, likvidacije ili primene mera reorganizacije nad davaocem ili primaocem obezbeđenja.

Odredbe ugovora o finansijskom obezbeđenju, kao ni davanje, sticanje i promena sredstva obezbeđenja u skladu s tim ugovorom - ne mogu se pobijati niti utvrđivati ništavim samo zbog toga što je:

1) ugovor o finansijskom obezbeđenju zaključen, ili je sredstvo obezbeđenja dato, stečeno ili promenjeno pre trenutka donošenja odgovarajuće odluke o pokretanju/otvaranju postupka stečaja ili likvidacije ili primene mera reorganizacije, odnosno preduzimanja pravne radnje u vezi s tim postupkom ili u propisanom roku pre pokretanja/otvaranja postupka stečaja ili likvidacije ili primene mera reorganizacije nad davaocem ili primaocem obezbeđenja;

2) finansijska obaveza nastala pre dana na koji je sredstvo obezbeđenja dato, stečeno ili promenjeno.

Ako je ugovor o finansijskom obezbeđenju zaključen, ili je sredstvo obezbeđenja dato, stečeno ili promenjeno, ili je finansijska obaveza nastala na dan pokretanja/otvaranja postupka stečaja ili likvidacije ili primene mera reorganizacije a nakon trenutka donošenja odgovarajuće odluke o pokretanju/otvaranju tog postupka ili primeni mera - ugovor o finansijskom obezbeđenju, kao i davanje, sticanje i promena sredstava obezbeđenja, pravno su važeći i obavezujući ako primalac obezbeđenja dokaže da nije znao, niti je bio dužan da zna za pokretanje/otvaranje tog postupka ili primenu tih mera.

Na pobijanje pravnih poslova i radnji stečajnog dužnika koji je primalac ili davalac obezbeđenja primenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje stečaj, ako nisu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Pobijanje, odnosno utvrđivanje ništavim pojedinih odredaba ugovora o finansijskom obezbeđenju koje se odnose samo na određene finansijske obaveze - ne povlači ništavost celog ugovora, a netiranje ostalih obaveza po osnovu tog ugovora sprovodi se nesmetano, u skladu s članom 17. ovog zakona.

Postupak stečaja ili likvidacije, u smislu ovog zakona, označava postupak stečaja ili likvidacije ili drugi postupak kolektivnog namirenja poverilaca, akcionara ili drugih članova društva iz imovine dužnika, bilo da je pokrenut dobrovoljno ili prinudno, a koji se sprovodi uz učešće sudskog ili drugog nadležnog organa.

Mere reorganizacije, u smislu ovog zakona, označavaju mere koje sudski ili drugi nadležni organ primenjuje radi očuvanja ili poboljšanja finansijskog stanja dužnika, ako te mere utiču na stečena prava trećih lica, posebno mere koje se odnose na zabranu ili ograničenje plaćanja, izvršenje obaveza ili smanjenje potraživanja.

Odnos prema drugim propisima

Član 19

Sredstva obezbeđenja iz ovog zakona mogu se ugovarati bilo u skladu sa ovim zakonom bilo u skladu s drugim zakonom kojim se uređuju sredstva obezbeđenja.

Ako ugovorom nije izričito drukčije utvrđeno, smatra se da su sredstva obezbeđenja iz ovog zakona između subjekata iz člana 4. ovog zakona ugovorena u skladu sa ovim zakonom.

Na pitanja koja nisu uređena ovim zakonom a odnose se na ugovor o finansijskom obezbeđenju i sredstva obezbeđenja iz ovog zakona primenjuju se odredbe zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi i odredbe drugih propisa, ako nisu u suprotnosti sa odredbama ovog zakona.

Odredbe čl. 12. do 17. ovog zakona ne dovode u pitanje odredbe zakona kojim se uređuju banke a koje se odnose na restrukturiranje banaka i bankarske grupe, niti ovlašćenja Narodne banke Srbije u vezi s restrukturiranjem banke ili bankarske grupe koja su utvrđena tim zakonom a na osnovu kojih se mogu utvrditi određena ograničenja koja se odnose na pravne posledice ugovora o finansijskom obezbeđenju, realizaciju sredstva obezbeđenja, netiranje po osnovu prevremenog dospeća ili prestanka obaveza ili bilo koji drugi način i uslove za realizaciju sredstva obezbeđenja.

VI PRIMENA ODREDBA OVOG ZAKONA O NETIRANJU (ENG. CLOSE-OUT NETTING) NA DRUGE FINANSIJSKE UGOVORE

Netiranje kod drugih finansijskih ugovora

Član 20

Finansijskim ugovorom mogu se utvrditi događaji i okolnosti (neizvršenje dospele finansijske obaveze ili drugi sličan događaj ili okolnost koja se odnosi na jednu od ugovornih strana) po čijem se nastupanju, automatski ili na zahtev ugovorne strane, preuzima sledeće:

1) međusobne obaveze po osnovu jednog ili više finansijskih ugovora smatraju se dospelim i izražavaju kao novčane obaveze ili prestaju i zamenjuju se novim novčanim obavezama, u skladu s njihovom procenjenom tekućom vrednošću, odnosno vrednošću koja je utvrđena na način iz tog ugovora; i/ili

2) vrši se netiranje (prebijanje) međusobnih potraživanja i obaveza po osnovu jednog ili više finansijskih ugovora, tako da je ugovorna strana koja duguje veći iznos dužna da plati razliku u iznosu potraživanja (neto iznos).

Finansijski ugovor iz stava 1. ovog člana jeste okvirni ugovor ili drugi ugovor zaključen na način i u formi koji su uobičajeni u poslovnoj praksi, čije su ugovorne strane subjekti iz člana 4. ovog zakona i po osnovu koga za dužnika nastaje finansijska obaveza, a za poverioca pravo na novčano namirenje i/ili predaju, odnosno prenos novčanih sredstava, odnosno finansijskih instrumenata u skladu sa zakonom (finansijska transakcija), i to:

1) ugovor o finansijskim derivatima u smislu zakona kojim se uređuje tržište kapitala (opcije, fjučersi, svopovi, kamatni forvardi i dr.);

2) ugovor o kupovini i prodaji ili pozajmljivanju hartija od vrednosti, instrumenata tržišta novca i drugih finansijskih instrumenata u smislu zakona kojim se uređuje tržište kapitala, kao i ugovor o drugoj finansijskoj transakciji koja za predmet ima ove finansijske instrumente;

3) ugovor o finansijskoj transakciji zaključenoj na deviznom tržištu u skladu s propisima kojima se uređuje devizno poslovanje (terminska i svop kupovina/prodaja deviza i dr.);

4) drugi finansijski ugovor utvrđen u listi koju objavljuje Narodna banka Srbije.

Na novčana sredstva i finansijske instrumente koji su predmet finansijske transakcije u smislu ovog člana shodno se primenjuju odredbe čl. 6, 7. i 8. ovog zakona.

Na netiranje po osnovu finansijskih ugovora iz stava 1. ovog člana shodno se primenjuju odredbe člana 17. ovog zakona.

Pokretanje/otvaranje i sprovođenje postupka stečaja i likvidacije ili primena mera reorganizacije ne utiču na ostvarivanje prava na netiranje iz stava 1. ovog člana.

Na zaštitu prava na netiranje u slučaju stečaja, likvidacije i primene mera reorganizacije nad ugovornom stranom finansijskog ugovora iz stava 1. ovog člana shodno se primenjuju odredbe člana 18. ovog zakona.

Ako nakon netiranja međusobnih potraživanja i obaveza po osnovu finansijskog ugovora iz stava 1. ovog člana stečajni dužnik nije u potpunosti izmirio finansijsku obavezu - poverilac može svoje potraživanje prema njemu namiriti u stečajnom postupku kao stečajni poverilac.

VII NADZOR

Nadzor nad primenom odredaba ovog zakona

Član 21

Narodna banka Srbije vrši nadzor nad primenom odredaba ovog zakona kod subjekata nad čijim poslovanjem vrši kontrolu, odnosno nadzor prema posebnim zakonima, u skladu sa odredbama tih zakona kojima se uređuju kontrolna, odnosno nadzorna ovlašćenja Narodne banke Srbije.

Komisija za hartije od vrednosti vrši nadzor nad primenom odredaba ovog zakona kod subjekata nad čijim poslovanjem vrši nadzor prema posebnim zakonima, u skladu sa odredbama tih zakona kojima se uređuju njena nadzorna ovlašćenja.

Nadzor nad primenom odredaba ovog zakona kod subjekata koji nisu obuhvaćeni kontrolom, odnosno nadzorom iz st. 1. i 2. ovog člana - vrše nadležni organi u skladu s njihovim ovlašćenjima uređenim posebnim zakonima.

Nadzorni organ iz ovog člana može bliže propisati uslove i način vršenja kontrole, odnosno nadzora nad sprovođenjem odredaba ovog zakona iz svoje nadležnosti.

VIII KAZNENE ODREDBE

Prekršaji

Član 22

Novčanom kaznom od 100.000 do 2.000.000 dinara kazniće se za prekršaj pravno lice u sledećim slučajevima:

- 1) ako je zaključilo ugovor o finansijskom obezbeđenju, odnosno finansijski ugovor u smislu ovog zakona a nije subjekt iz člana 4. ovog zakona, u nameri da se na taj ugovor primenjuju odredbe ovog zakona;
- 2) ako je kao subjekt iz člana 4. ovog zakona zaključilo ugovor o finansijskom obezbeđenju, odnosno finansijski ugovor u smislu ovog zakona, s drugom ugovornom stranom koja nije subjekt iz tog člana, u nameri da se na taj ugovor primenjuju odredbe ovog zakona;
- 3) ako je zaključilo ugovor o finansijskom obezbeđenju kod kojeg je kreditno potraživanje sredstvo obezbeđenja a nisu ispunjeni uslovi iz člana 9. stav 5. ovog zakona;
- 4) ako, kao primalac obezbeđenja, kod namirenja iz založenih sredstava obezbeđenja postupi suprotno članu 15. st. 4. i 6. ovog zakona;
- 5) ako, shodnom primenom člana 15. st. 4. i 6. ovog zakona, kao primalac obezbeđenja, pri namirenju potraživanja iz stečenih sredstava obezbeđenja ne postupi u skladu s tim odredbama (član 16. stav 2);
- 6) ako, shodnom primenom člana 15. stav 6. ovog zakona, ugovorna strana u ugovoru o finansijskom obezbeđenju pri namirenju potraživanja netiranjem ne postupi u skladu s tim odredbama (član 17. stav 3);

7) ako, shodnom primenom člana 17. stav 3. ovog zakona, ugovorna strana u finansijskom ugovoru pri namirenju potraživanja netiranjem ne postupi u skladu sa odredbama člana 15. stav 6. ovog zakona (član 20. stav 4).

Za radnje iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 20.000 do 150.000 dinara.

Za radnje iz stava 1. ovog člana kazniće se i preduzetnik novčanom kaznom od 30.000 do 500.000 dinara.

Član 23

Za radnje iz člana 22. ovog zakona, Narodna banka Srbije izriče mere i novčane kazne subjektima nad čijim poslovanjem vrši kontrolu, odnosno nadzor prema posebnim zakonima, u skladu sa odredbama tih zakona kojima se uređuju njena kontrolna, odnosno nadzorna ovlašćenja.

Za radnje iz člana 22. ovog zakona, Komisija za hartije od vrednosti izriče mere i novčane kazne subjektima nad čijim poslovanjem vrši kontrolu, odnosno nadzor prema posebnim zakonima, u skladu sa odredbama tih zakona kojima se uređuju njena nadzorna ovlašćenja.

IX PRELAZNA ODREDBA I ZAVRŠNE ODREDBE

Ugovori zaključeni pre početka primene ovog zakona

Član 24

Ugovori zaključeni između subjekata iz člana 4. ovog zakona kojima su ustanovljena sredstva obezbeđenja u smislu ovog zakona, odnosno finansijski ugovori u smislu člana 20. ovog zakona - a koji do dana početka primene ovog zakona nisu izvršeni - izvršiće se po propisima koji su bili na snazi do početka primene ovog zakona.

Prestanak važenja odredaba Zakona o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje

Član 25

Danom početka primene ovog zakona prestaju da važe odredbe člana 12. Zakona o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje ("Službeni glasnik RS", br. 14/15).

Stupanje na snagu

Član 26

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije", a primenjuje se od 1. januara 2019. godine.